

Літературні премії світу

Письменники творять дива на папері, ми їх читаємо, ми ними захоплюємося, ми обговорюємо і живемо за прописаними сценаріями. Ніхто не скаже, що жодного разу не використав думку, ідею чи цитату прочитану в книзі. Одні такі книги живуть довго, інші стають безсмертними, а є деякі, які губляться у часі і просторі. Існують витвори літераторської уяви, які вже багато років визнані читачами і світом загалом, чиє слово не тьмяніє у вирі життя. Такі книги та їхніх авторів відзначають різними літературними преміями. Отже, найголовніші літературні премії міжнародного ґатунку.

Нобелівська премія

Нобелівська премія в галузі літератури вважається найпрестижнішою міжнародною літературною премією у світі. Створена разом з чотирма іншими Нобелівськими преміями за заповітом Альфреда Нобеля 1895 року, вручається з 1901 року.

Винагорода має бути отримана людиною, яка створила «найбільш видатні роботи в напрямі ідеалізму». Присуджує премію Шведська академія, яка була заснована за взірцем Французької академії королем Густавом III у 1786. Академія складається з 18 членів, відомих як De Aderton («Вісімнадцять»). Вона складається зі шведських письменників, поетів, учених та істориків. У виборі лауреата Нобелівської премії працює Нобелівський комітет, що складається з 4 або 5 осіб вибраних із числа членів Академії на термін 3 років. Імена кандидатів є засекреченими протягом 50 років, а це означає, що імена потенційних кандидатів до і після оголошення є тільки чутками.

У жовтні відбувається вибір переможця, а 10 грудня в Стокгольмі відбувається урочиста церемонія вручення Нобелівської премії. Лауреати нагороджуються золотою медаллю із зображенням Альфреда Нобеля з відповідним написом, дипломом і чеком на встановлену грошову суму, розмір якої залежить від прибутків Нобелівського фонду.

Лауреати Нобелівської премії повинні протягом 6 місяців після вручення їм нагороди виступити із популярною лекцією з теми своєї роботи.

Першим лауреатом Нобелівської премії з літератури був Сюллі-Прюдом. Він отримав 150 782 шведських крон. На сьогодні ця сума складає 10 мільйонів шведських крон.

У 2010 році лауреатом Премії став Маріо Варгас Льяоса (народився 28 березня 1936 в Перу) перуанський прозаїк, драматург, есеїст, філософ, публіцист, політичний і громадський діяч. Твори Варгаса Льяоси відображають його бачення Перу і життєвий досвід як перуанця. З часом він поступово розширив свій діапазон і взявся за висвітлення проблем, що постають в інших країнах світу. Впродовж кар'єри змінився також його стиль – від літературного модернізму до іноді грайливого постмодернізму.

Серед українських письменників на Нобелівську премію висувались І. Франко, В. Винниченко, П. Тичина, М. Бажан, У. Самчук, В. Стус, Л. Костенко, Іван Франко і Василь Стус не дожили до розгляду їхніх справ. П. Тичина і М. Бажан відмовились брати участь у конкурсі. Павло Тичина через політичні мотиви (боявся повторити долю Б. Пастернака). Микола Бажан - відмовився через незнання його творчості за кордоном.

Букерівська премія

Букерівська премія була заснована у 1969 році і вважається найпрестижнішою літературною премією англomовного світу та світу загалом, після Нобелівської. Премія присуджується щороку за роман, написаний англійською мовою громадянином Британської Співдружності Націй або Ірландії. Перше вручення відбулося в 1969 році. Тоді лауреат отримував 5 тис. фунтів стерлінгів, пізніше ця сума зросла до 10 тисяч, а потім до 15 і 20 тисяч фунтів. Сьогодні розмір Букерівської премії складає 50 тис. фунтів стерлінгів (майже 100 тис. доларів). Адміністративним органом, що керує премією, є щорічно поновлюваний консультативний комітет, до якого входять два видавця і по одному представнику від письменників, літературних агентів, книгопродавців, бібліотек і Фонду Букерівської премії,

голова Ради директорів «Booker» і ще одна посадова особа, що представляє цю компанію. Спочатку консультативний комітет формує список з представлених на премію книг (щорічно на здобуття премії представляється понад 100 книг). Той же комітет затверджує журі з п'яти людей - це відомі літературні критики і письменники, вчені, громадські діячі. Влітку журі оголошує довгий список, що включає 20-25 назв, а потім у вересні формується шість учасників короткого списку премії. Переможець Букерівської премії оголошується в жовтні на спеціальній церемонії. Лауреатом премії 2010 року став Говард Джейкобсон за роман «Проблема Фінклера» - британський письменник і журналіст, який став відомим завдяки написанню гумористичних романів на тему проблем британських євреїв. Ця книга, опублікована лондонським видавництвом «Блумсбері», досліджує питання сучасного життя євреїв, а також присвячена темам «кохання, втрати і чоловічої дружби». Голова суддівської комісії, сер Ендрю Моушен, сказав: «Проблема Фінклера» - прекрасна книга: дуже весела, звичайно ж, але також дуже розумна, дуже сумна і дуже вишукана. Вона є тим, чим виглядає, і набагато більшим, ніж виглядає. Абсолютно достойний переможець цієї видатної нагороди». Джейкобсон став найстарішим переможцем (68 років) із часів перемоги Вільяма Голдінга у 1980 році, а «Проблема Фінклера» є першим гумористичним романом-переможцем за 42-річну історію нагороди.

На початку 2008 року оргкомітет Букерівської премії оголосив про заснування нової нагороди — спеціального призу Букер Букерів за кращий твір, який отримував Букерівську премію з моменту проведення першої церемонії її вручення 22 квітня 1969 року. Ця нагорода вручалася лише одного разу на церемонії у 2008 році в ознаменування сорокової річниці Букерівської премії. У конкурсі на звання «кращого з кращих» взяв участь 41 твір, оскільки в 1974 і 1992 роках лауреатами Букерівської премії ставали по дві книги. У 2008 році вперше у процедурі рішення участь брали читачі, яким була надана можливість вибрати кращий твір із шорт-листа, до якого увійшли шість фіналістів; їхні імена були оголошені у травні 2008 року. Ім'я лауреата премії The Best of the Booker було оголошено в липні 2008 року під час літнього літературного фестивалю в лондонському Southbank Centre. Призером стала книга Салмана Рушді «Діти півночі», романи «Ганьба» Джона Кутзеє і «Оскар і Люсінда» Пітера Керрі посіли друге і третє місця відповідно.

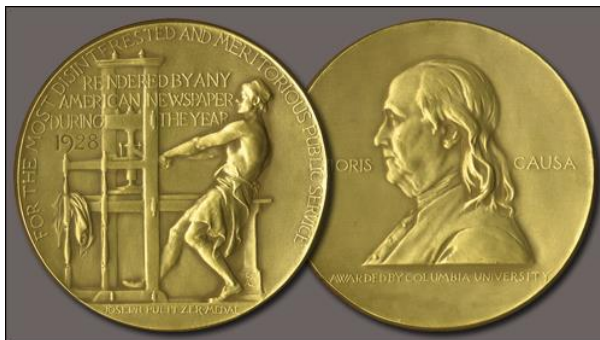
Пулітцерівська премія

Одна з найпрестижніших нагород у галузі літератури, журналістики, музики і театру в США, заснована видавцем «жовтої преси» Джоозефом Пулітцером.

Джоозеф Пулітцер народився 10 квітня 1847 року в місті Мако в Угорщині. 1864 року - емігрував до США як найманець союзної армії під час громадянської війни Півночі й Півдня 1861—1865 рр. Після війни переїхав у Сан-Луїс, де 1868 року влаштувався репортером у німецькомовну газету Westliche Post, і вже через три роки став співвласником цього видання. У 1869 році його обрали до законодавчого органу штату Міссурі. У 1882 році Пулітцер переїздить до Нью-Йорку, де 1883 року придбав ранкову газету World. Редакторський талант Пулітцера дав змогу перетворити World у головний нью-йоркський рупор демократичної партії. Через чотири роки нью-йоркська громадськість побачила нове видання — Evening World. Методи, якими Пулітцер

завойовував читацький інтерес, досить прості й водночас дієві. Він поєднував на сторінках газет статті про політичну корупцію, журналістські розслідування, сенсації в різних царинах життя, трохи гумору й реклами. Згодом почав додавати спортивні новини, рубрики, присвячені жінкам, яскраві ілюстрації й карикатури. Таким чином, на сторінках Пулітцерівських газет було все — від пліток («жовта преса») до серйозної політичної аналітики. Згодом занадто напружена робота негативно позначилася на здоров'ї Пулітцера - тому 1887 року він залишив крісло головного редактора, а 1890 - взагалі відійшов від видавничих справ. 29 жовтня 1911 року Джозеф Пулітцер помер. Його заповіт став цілковитою несподіванкою для всього журналістського світу. Він жертвував два мільйони доларів Колумбійському університету в Нью-Йорку. Медіа-магнат бажав, щоб три чверті фонду пішли на створення вищої Школи журналістики, а решта — на створення премії для визначних американських журналістів - Пулітцерівської премії.

Готуючи свій заповіт 1904 року, Пулітцер зазначив, щоб цю премію вручали так: чотири нагороди для журналістів, чотири — в царині літератури і драматургії, одна премія за освітянську діяльність і чотири стипендії для журналістських подорожей у пошуках цікавих фактів і карколомних сенсаційних публікацій. Щодо літератури, то нагороди мали отримувати американські романісти, автори оригінальної американської драми, яку було представлено на суд глядачів у Нью-Йорку,

також по одній нагороді готувалося для автора історичної книжки про США, автора американської біографії, а також для найкращого видання, що мало вплив на формування громадської думки в суспільстві. Але передбачливий Пулітцер у заповіті вказав ще й на те, що, відповідно до рішення членів журі, кількість премій і номінацій може змінюватися, якщо це відповідає соціальним змінам, які відбуваються у країні і матиме позитивний вплив на громадян, якщо цього вимагатиме громадськість або ж із причин, пов'язаних зі зміною часу. З 1917 року премія вручається щорічно в перший понеділок травня опікунами Колумбійського університету в Нью-Йорку. Розмір премії — 10 тисяч доларів.

Першим її лауреатом став американський журналіст Герберт Баярд Свон за серію матеріалів «Зсередини Німецької імперії», опублікованої в «Нью-Йорк ворлд» у жовтні 1916 року.

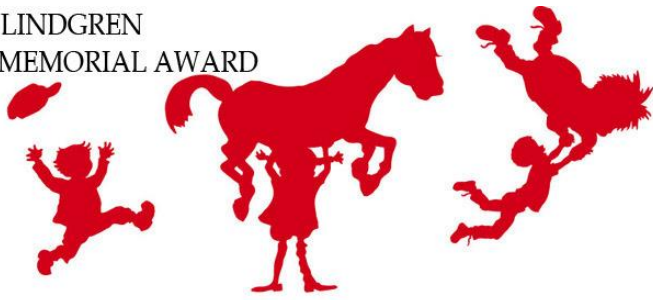
У 1999 році Спостережна рада дозволила інтернет-репортерам брати участь у номінації «Журналістське розслідування». З 2006 року приймався до розгляду онлайн-контент (репортажі, фотографії) паперової преси.

З 2009 року Пулітцерівську премію стали вручати журналістам як за матеріали, опубліковані в друкованих виданнях, так і за публікації в Інтернеті. Журі відзначило зростаючий вплив онлайн-ЗМІ і їхній все більш професійний контент. Майже чверть претендентів на Пулітцерівську премію в галузі журналістики в 2009 році були представлені у вигляді онлайн-документів — 37 різних видань, що існують тільки в Інтернеті.

Літературна премія вручається в шести номінаціях: «За художню книгу, написану американським письменником, бажано про Америку»; «За книгу з історії Сполучених Штатів»; «За біографію або автобіографію американського автора»; «За вірш»; «За нехудожню літературу»; «За кращу драму». Лауреатами літературної Пулітцерівської премії в різні роки ставали Ернест Хемінгуей («Старий та море»), Гарпер Лі («Убити пересмішника»), Вільям Фолкнер («Притча»), Юджин О'Ніл («За обрієм». 1920: «Анна Крісті», 1922: «Дивна інтерлюдія», 1938: «Довга подорож у ніч», 1957), Теннессі Вільямс («Трамвай «Бажання»), Артур Міллер («Смерть комівояжера»), Маргарет Мітчелл («Віднесені вітром»), Джон Апдайк (за романи «Кролик розбагатів» і «Кролик заспокоївся»).

Премія імені Астрід Ліндгрен

THE ASTRID LINDGREN MEMORIAL AWARD

Шведська премія за визначні досягнення в літературі для дітей та юнацтва. 2002 року уряд Швеції потурбувався, щоб ім'я видатної дитячої письменниці зберігали і популяризували не тільки її твори, а й престижна літературна премія. Разом

із тим, вони поставили за мету посилити інтерес до дитячої літератури у світі та зробити її більш доступною для дітей. На сьогодні вона вважається найбільшою нагородою в царині дитячої літератури й складає п'ять мільйонів шведських крон (приблизно 500 тисяч євро).

Власниками почесної премії можуть стати сучасні дитячі письменники, ілюстратори, а також організації, що пропагують читання серед молодого покоління. До складу журі (12 осіб) увійшла онука письменниці, Анніка, а очолює раду з вручення премії Янне Ліндстрем, відомий у Швеції дитячий письменник. Висока нагорода і її грошовий додаток може бути розподілений відразу між кількома авторами. Премія не вручається посмертно. Претенденти на премію не можуть домінувати себе самі. Рішення про висунення кандидатур приймає журі на основі подання різних організацій.

У 2011 році премія присуджена письменникові й ілюстратору з Австралії Шону Тану (1974 року народження). Він створив близько двох десятків творів. Центральними в його творчості вважаються книги «Кролики» (The Rabbits) 1998 року, для якої він створив картинки, а також «Нічия річ» (The Lost Thing, 1999) і «Прибуття» (Arrival, 2006), які він сам написав і проілюстрував. Твори Тана перекладені десятками мов світу.

Премія імені Йоганна Гете

Це найбільша літературна нагорода Німеччини. Премія Гете вручається кожні три роки 28 серпня в день народження класика німецької літератури - і складає в грошовому еквіваленті 50 тисяч євро. З часу заснування в 1927 році її лауреатами були Герман Гессе, Томас Манн, а також «батько» психоаналізу Зигмунд Фрейд.

У 2011 року її отримав сирійський поет Адоніс. Його справжнє ім'я Алі Ахмед Саїд Есбер (Ali Ahmed Said Esber). Алі Ахмад Саїд, який має псевдонім Адоніс, народився на півночі Сирії в 1930 році. У віці 26 років він залишив батьківщину через політичні переслідування. Зараз живе в Парижі, однак продовжує писати арабською. Він став першим арабським автором, який отримав німецьку літературну нагороду. Поету її вручили за «космополітичну творчість і внесок у світову літературу».

Гонкурівська премія

Французька літературна премія для відзначення прозових творів французькою мовою, яка вручається щорічно з 1903 року. Її було засновано за ініціативи та фінансової підтримки братів Жуль та Едмона Гонкурів. Завдяки великим коштам, які залишили після себе брати, було організовано академію, що носить їхнє ім'я. Сьогодні до Гонкурівської академії входять десять найвідоміших літераторів Франції, кожний із яких має один голос при визначенні лауреата премії. Президент академії, натомість,

має два голоси. Свого часу членами організації були письменники А. Доде, Ж. Репар, Ф. Еріа, Е. Базен та інші. Матеріальна частина Гонкурівської премії є символічною і складає 10 євро, але при цьому премія вважається однією з найпрестижніших і висуває автора в авангард французької літератури та збільшує продажі його книжок. Гонкурівська премія може бути присуджена автору лише раз за його життя. Як курйоз, Ромен Гарі отримав премію двічі, бо написав інший твір під псевдонімом Еміля Ажара і не був попередньо відомий під цим псевдонімом.

У 2011 році за роман «Карта і територія» премії удостоївся Мішель Уельбек (справжнє прізвище — Тома; народився 1958 р.) — письменник, поет, співак, сценарист, кінорежисер. Один із найбільш читаних у світі французьких авторів.

Дублінська літературна премія

Одна з найбільш престижних літературних премій у світі. Була заснована в 1900 році міською радою Дубліна та американським інвестиційним фондом ІМПАК (ІМРАС). Одним із програмних завдань премії є відродження слави Дубліна як «літературної Мекки». Вручається щорічно за найкращий прозаїчний твір англійською мовою. Розмір премії складає 100 тисяч євро. Дублінська премія вважається не лише однією з найбільших у грошовому вираженні, але й найбільш демократичною у світі, оскільки претендувати на неї може письменник будь-якої національності з будь-якої країни, будь-якого віку. Єдиним обмеженням є обов'язкова публікація книги

англійською. Якщо книгу з самого початку видано іншою мовою, 25 % премії отримує її перекладач. Твори висуваються на присудження премії громадськими бібліотеками світу за результатами опитування читачів. Міжнародне журі обирає із загальної кількості «короткий список» — декілька найбільш гідних, серед яких лише один стає переможцем. До складу журі входить російський письменник Анатолій Кудрявицький.

У 2011 році лауреатом премії став Колум МакКанн з Ірландії за роботу «Нехай крутиться неймовірний світ».

Премія Х'юго (Г'юго)

Літературна премія в галузі наукової фантастики, заснована в 1953 році. Названа на честь Гернсбека Х'юго — засновника першого науково-фантастичного журналу «Захоплюючі історії». Премія присуджується щорічно за найкращі твори в жанрі фантастики та фентезі, опубліковані англійською мовою в попередньому році. Номінанти та переможці обираються за результатами голосування зареєстрованих учасників Всесвітнього конвенту любителів фантастики WorldCon (тому премію вважають «читацькою»). Лауреатом вручається статуетка, яка зображує злітаючу ракету.

У 2010 році у номінації «Кращий роман» перемогли відразу дві книги - «Зоряна дівчинка» Паоло Бачигалупі й «The City and the City» Чайни М'евіля. За обидва твори було віддано однакову кількість голосів, що за багатолітню історію премії відбувається лише втретє. Серед інших лауреатів «Х'юго» Чарльз Стросс із кращою новелою «Palimpsest», Уїлл Макінтош із оповіданням «Bridesicle», Натан Паркер з кращим повнометражним сценарієм «Moon» та інші автори. Всього було присуджено премії в 15 номінаціях, у тому числі за кращий комікс і кращий сценарій короткометражного фільму. Спеціальний приз «Кращий новий автор» дістався американській письменниці Шенан Макгвайр.

*Fundación
Príncipe de Asturias*

Премія принца Астурійського

Престижна іспанська літературна премія вручається не за конкретний твір, а за загальний внесок у літературу. Ця премія - найпрестижніша в іспаномовному світі, її навіть

називають «іспанською Нобелівською премією». За традицією, вона вручається спадкоємцем іспанського престолу. Премія принца Астурійського присуджується у номінаціях: культура, наука, техніка, спорт, суспільна діяльність. Лауреатові премії принца Астурійського, яка вручається в адміністративному центрі Астурії Ов'єдо, крім відповідних грамот і зробленої за особливим замовленням художником Жоаном Міро статуетки, вручається грошова премія в розмірі 50 тисяч євро. Раніше її лауреатами стали: Нобелівський лауреат німець Гюнтер Грасс, також Нобелівський лауреат іспанець Каміло Хосе Села, перуанський письменник Варгас Льяоса та інші видатні представники світової літератури.

Премія імені Ганса Крістіана Андерсена

Міжнародна премія, яку вручають за видатний внесок у дитячу літературу найкращим письменникам і художникам-ілюстраторам дитячої книги. Організована 1958 року Міжнародним комітетом із дитячої та юнацької літератури ЮНЕСКО за рекомендацією його засновника та першого президента, видатного діяча світової дитячої літератури Йєлли Лепман. Лауреатів оголошують один раз на два роки. Премія вручається 2 квітня, в день народження видатного данського казкаря Ганса Крістіана Андерсена. Для авторів дитячої літератури премія Андерсена є найпрестижнішою міжнародною нагородою. Часто її називають Малою Нобелівською премією. Найвищою та найпочеснішою з трьох премій-нагород вважається Золота медаль із профілем казкаря її присуджують найвизначнішим і прогресивнішим майстрам у галузі дитячої книги та вручають на конгресі Міжнародної ради з дитячої книги (IBBY). Серед переможців - такі знамі письменники, як Марія Ґріпе. Джеймс Крюс, Сельма Лагерлеф, Астрід Ліндгрен, Кріх Кестнер, Туве Янссон, Джанні Родарі, Ктрін Патерсон.

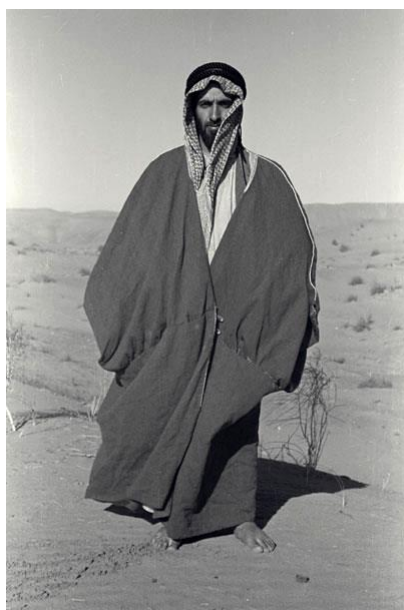

1973 року Почесний диплом Міжнародної премії імені Г. К. Андерсена за поему-казку «Барвінок і Весна» отримав український письменник Богдан Чалий, а 1979 року до «Почесного списку Андерсена» вписано ім'я Всеволода Нестайка та його книжку «Тореадори

з

Васюківки».

У 2010 лауреатом премії «за внесок у дитячу літературу став Девід Алмонд (народився 15 травня 1951 року) - англійський письменник, відомий перш за все як автор творів написаних у жанрі магічного реалізму. У 1985 році була опублікована перша книга Алмонда «Безсонні ночі», збірка оповідань, орієнтована на дорослу аудиторію. Перший дитячий роман письменника «Ськелліг» вийшов у світ в 1998 році. Книга отримала широкий успіх, на основі її сюжету було знято однойменний фільм, поставлено театральна виставу та оперу. Роман «Глина», опублікований у 2005 році був включений Американською бібліотечною асоціацією у список кращих книг для підлітків.

Премія шейха Заїда

В Арабському світі з'явилася своя літературна премія, щорічна винагорода складає 110 тисяч доларів. Премія заснована Об'єднаними Арабськими Еміратами (ОАЕ) з метою заохочення письменників із країн Близького Сходу і Північної Африки.

Премія названа на честь засновника ОАЕ, першого і беззмінного протягом 33 років президента країни шейха Заїда бен Султана Аль Нахайяна, вручається за кращі

твори в таких напрямках, як художня і розвиваюча література, мистецтво, книги для дітей, періодичні видання арабською мовою. Вона покликана заохочувати і стимулювати творців і мислителів у сфері освіти, мистецтва і арабської культури, й також гуманності та пошани особистості.

Найбільш відомим лауреатом цієї нової премії став єгипетський письменник Юсеф Зідан, він отримав 50 тисяч доларів, його роман «Вельзевул» досліджує конфлікти, що виникли після того, як християнство стало офіційною релігією Римської Імперії. Церемонія нагородження відбулася 16 березня в Абу-Дабі. Окрім нього, було ще п'ять претендентів на здобуття премії, але одне лише потрапляння в число фіналістів гарантує визнання серед видатних письменників Арабського світу і переклад книжок іншими мовами. Кожен із фіналістів, включаючи Зідана, отримав 10 тис. дол. Зідану також гарантували переклад його роману англійською мовою.

Міжнародна премія за арабську літературу проводиться спільно з Фондом Букерівської премії і фінансується Фондом Еміратів, добродійною організацією, що знаходиться в Абу-Дабі.